(บทความวิชาการ)

ปรัชญาในการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่

Philosophy of Agricultural Extension in the New Normal Era

เพชร ทวีวงษ์[1*] พลสราญ สราญรมย์[1] เจนณรงค์ เทียนสว่าง[1] และจรรยา สิงห์คำ[1]

Pech Taveevong[1*], Ponsaran Saranrom[1], Janenarong Tiensawang[1], and Junya Singkham[1]

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย 11120

[1]School of Agriculture and Cooperative, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand, 11120

*Corresponding author: taveevong@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งการหาคำตอบเชิงปรัชญาเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ ด้วยการค้นหาคำตอบ 3 ระดับ 1) การค้นหาคำตอบด้วยอภิปรัชญา เพื่อเรียนรู้ความจริงของการส่งเสริมการเกษตร 2) การค้นหาคำตอบด้วยญาณวิทยา เพื่อทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ และ 3) การค้นหาคำตอบด้วยสัจพจน์ เพื่อสร้างบทสรุปและแสดงภาพรวมของแนวทางการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ขึ้นมา

ข้อค้นพบที่สำคัญจากการค้นหาความจริงของการส่งเสริมการเกษตร พบว่า 1) แท้จริงแล้วการส่งเสริมการเกษตรเป็นการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ด้วยการสร้างความรู้และทัศนคติที่ดี การสร้างภาวะผู้นำที่ดี และการสร้างความมั่นใจ เพื่อทำให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำการเกษตรและการดำรงชีวิตไปในทางที่ดียิ่งขึ้น และเมื่อความจริงแท้ของการส่งเสริมการเกษตรปรากฏขึ้น จึงนำไปสู่การค้นหา 2) แนวทางการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ ที่ต้องมุ่งเน้นการปรับวิถีชีวิตของเกษตรกรให้มีความสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งนำไปสู่การสร้างบทเรียนเพื่อการพิจารณาการเกษตรที่ยั่งยืน 3) การส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ ที่ต้องเปลี่ยนแปลงเกษตรกรให้บรรลุความคาดหวังและเป้าหมายความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ลดความยากจน การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ด้านสังคม ได้แก่ การลดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างคุณค่าให้กับอาชีพการเกษตรโดยเฉพาะในหมู่คนรุ่นใหม่ ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสร้างความร่วมมือในระดับโลก และการปลูกฝังทัศนคติเชิงอนุรักษ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำเกษตรให้กับเกษตรรุ่นต่อไปในอนาคตด้วย 4) เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการเกษตรเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ : ปรัชญา, การส่งเสริมการเกษตร, ยุคชีวิตวิถีใหม่

Abstract

This article focused on finding philosophical answers of agricultural extension in the New Normal with 3 levels. 1) the research for metaphysics answer learned to the truth of agricultural extension. 2) the research for epistemology answer comprehended the fully guideline of agricultural extension in the New Normal, and 3) the finding answers with axiology created to a summary and provided an overview of the guideline of agricultural extension in the New Normal.

Key finding from looking for the fact of agricultural extension found that 1) Indeed, agricultural extension transformed the farmer into good quality of life by a positive knowledge and attitude creation, good leadership creation and creating confidence to enable farmer for change their farming habit and livelihood for the better and the reality of agricultural extension appeared that lead to a detection. 2) The approach for agricultural extension in the New Normal had to focus on the livelihood adaptation of the farmers to be able to cope with the changing of economic, society, environment and information technology which led to the lesson creation for consideration of sustainable agriculture. 3) Agricultural extension in the New Normal that had to transform the farmers to achieve their expectation and economic accomplishment such as poverty reducing, economic growth and food security creation. Social aspects comprised with the reduction of inequality and value agricultural careers creation, especially in the new generations. Environmental aspects included in global collaborative partnership and a conservative attitude indoctrination to increase the efficiency of agriculture for the new generation farmers in the future with 4) information technology in agriculture for security and sustainability.

Keyword : Philosophy, Agricultural Extension, New Normal

บทนำ

เหตุใดปรัชญา (Philosophy) จึงมีความสำคัญต่อการศึกษาและพัฒนา จากการอธิบายของ Michaud (2015) ถึงความสำคัญของปรัชญาภายใต้มุมมองของเพลโต (Plato) นักปรัชญาชาวกรีกโบราณที่ได้ศึกษาปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดทางฝั่งตะวันตก กล่าวว่าปรัชญาเป็นแนวทางที่สามารถสร้างการพัฒนาที่เท่าเทียมกันและความยุติธรรมขึ้นในสังคมได้ผ่านกระบวนการตั้งคำถามเพื่อสร้างการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) และการแก้ปัญหาทางความคิดที่มีความยืดหยุ่น ตัวอย่างเช่น Anne, Lori and Angela (2014) ได้ใช้แนวทางปรัชญาในการหาคำตอบผ่านการคิดเชิงวิพากษ์ โดยการตั้งคำถามว่า ทำอย่างไรจึงจะทำให้บุคลากรในองค์กรมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับค่านิยมที่ดีที่ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมและวิธีการทำงาน ซึ่งคำตอบที่ได้จากการคิดเชิงวิพากษ์ทำให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกในแง่ของการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรว่า “วินัย และ การปฏิบัติอย่างมืออาชีพ” เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสร้างค่านิยมที่ดีของบุคลากรในองค์กร และเมื่อนำคำตอบที่ได้รับมาอธิบายเพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมมากขึ้น โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ทำให้สามารถพัฒนากรอบค่านิยมที่ดีขององค์กรได้อย่างชัดเจนมากขึ้น และเพิ่มความสามารถในการสร้างกรอบค่านิยมที่ดีที่ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมและวิธีการปฏิบัติงานที่ช่วยให้บุคลากรมีหลักนำในการคิดปฏิบัติ หรือ "วิธีคิดและวิธีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่ดี" ขึ้นได้ จะเห็นได้ว่าการตั้งคำถามเชิงปรัชญานำไปสู่การกำหนดแนวคิด

และเป้าหมายของการสร้างค่านิยมที่ดีขึ้น โดยไม่ต้องอาศัยวิธีการทดลองทางวิทยาศาสตร์ แต่เกิดจากการหาคำตอบผ่านการคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ที่มาจากการ learning by doing และการให้เหตุผลด้วยวิธีการตั้งคำถามที่เกี่ยวกับ what, why not, และ how เพื่อตรวจสอบปรากฏการณ์ ธรรมชาติ และความเป็นจริงเชิงบวกขององค์กร

จากการยกตัวอย่างข้างต้น เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ปรัชญาในการทำความเข้าใจที่แท้จริง ด้วยการให้เหตุผลเชิงปรัชญา การให้เหตุผลของมนุษย์ การสังเคราะห์ความรู้ของมนุษย์เกี่ยวกับธรรมชาติ สังคมมนุษย์ และการตระหนักรู้ที่เป็นอิสระ การมองโลกแบบองค์รวม และการทำความเข้าใจในสิ่งที่กำลังค้นพบ ดังนั้นปรัชญา จึงหมายถึง ความใฝ่รู้ การแสวงหาความรู้ และการค้นหาความจริงที่มีเหตุมีผลตามหลักของความเป็นจริง ความเป็นไปได้ ความรู้ และการปฏิบัติต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดขององค์ความรู้ในทุกสาขาวิชารวมถึงการส่งเสริมการเกษตร (ปรับจาก Webb, Metha and Jordan, 1992)

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของยุคชีวิตวิถีใหม่ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โรคระบาด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นต้น ส่งผลต่อทุกสาขาอาชีพรวมถึงภาคการเกษตร จึงทำให้วิถีชีวิตทางสังคมของเกษตรกรมีความซับซ้อนมากขึ้นเมื่อเกษตรกรมีกิจกรรมรูปแบบใหม่ปรากฏขึ้น เช่น การเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ด้วยตนเองมีความสำคัญมากกว่าการเรียนรู้ผ่านนักส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น ซึ่งอาจทำให้บทบาทความสำคัญของนักส่งเสริมการเกษตรในมุมมองเกษตรกรลดลงอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตามนักส่งเสริมการเกษตรยังคงดำเนินตามบทบาทต่อไป ในการแก้ไขปัญหาสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาภาคการเกษตรอย่างต่อเนื่อง กล่าวได้ว่ายิ่งการเปลี่ยนแปลงมีความซับซ้อนมากเท่าไร การส่งเสริมการเกษตรยิ่งไม่สามารถละเลยการใช้ปรัชญาเพื่อสร้างความเข้าใจกรอบและระบบการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ ดังนั้นการเดินทางเพื่อค้นหาคำตอบในครั้งนี้มี 3 ขั้นตอนที่สำคัญเริ่มจากการค้นหาคำตอบด้วยอภิปรัชญา (Metaphysics) คือ การเรียนรู้ความจริงของการส่งเสริมการเกษตร จากนั้นจึงค้นหาคำตอบด้วยญาณวิทยา (Epistemology) คือ การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่เพื่อทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และขั้นตอนสุดท้ายการค้นหาคำตอบด้วยสัจพจน์ (Axiology) ที่จะนำไปสู่บทสรุปว่าอะไรถูก อะไรไม่ถูก อะไรดี หรืออะไรไม่ดี อะไรไม่เหมาะสม เพื่อรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของ “ความเป็นจริง” ในการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่

การค้นหาคำตอบด้วยอภิปรัชญา (Metaphysics): เพื่อเปิดเผยความจริงของการส่งเสริมการเกษตร

อภิปรัชญา หมายถึง การมองรากฐานของความเป็นจริงผ่านการถกเถียงด้วยการตั้งคำถามสำคัญเชิงปรัชญา และคำถามสำคัญในครั้งนี้เริ่มต้นด้วย "การส่งเสริมการเกษตรไร้ประโยชน์คืออะไร” เพื่อสร้างความรู้อันประเสริฐถึงแนวทางการป้องกันอันตรายต่อการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจความหมายของการส่งเสริมการเกษตร ปรับจาก Leagans (1961) นิยามว่า การส่งเสริมเกษตรเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ประยุกต์ที่นำความรู้ที่ได้จากการวิจัย จากประสบการณ์จริง และจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมศาสตร์ มาสังเคราะห์เพื่อสร้างแนวทางของปรัชญา หลักการ เนื้อหา และวิธีการส่งเสริมการเกษตร ที่มุ่งเน้นการตอบโจทย์ภาพรวมแห่งอนาคต (scenario) เพื่อแก้ไขปัญหาทางการเกษตรโดยการให้ความรู้และประสบการณ์ในรูปแบบการศึกษานอกระบบให้แก่เกษตรกรที่เป็นผู้ใหญ่และเยาวชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของพวกเขาให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนั้น Axinn (1988) นิยามว่า การส่งเสริมเกษตรเป็นกระบวนการที่มี

ความต่อเนื่องในการรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของเกษตรกรในชุมชน เพื่อช่วยให้เกษตรกรได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นในการใช้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิผล ในปรับปรุงผลผลิตทางการเกษตร

จากการนิยาม Leagans และ Axinn ทำให้เห็นว่าการส่งเสริมการเกษตรเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการสร้างความเปลี่ยนแปลงเกษตรกร ที่นำไปสู่การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรและคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งแท้จริงแล้วสิ่งที่เครื่องมืออันทรงพลังนี้ต้องการบรรลุผลสำเร็จ คือ การเปลี่ยนแปลงเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ในทางกลับกันถ้าเกิดการใช้เครื่องมือที่ทรงพลังอย่างไร้ประโยชน์จะทำให้เกิดอันตรายขึ้นกับการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ได้เช่นกัน เช่น การส่งเสริมการเกษตรที่ขาดการกำหนดทิศทางและแนวทางในปฏิบัติที่ชัดเจนและเหมาะสมกับยุคชีวิตวิถีใหม่ จะทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในยุคชีวิตวิถีใหม่ให้ดียิ่งขึ้นได้อย่างแท้จริง จึงเป็นการส่งเสริมการเกษตรที่ไร้ซึ่งคุณค่าและไร้ซึ่งประโยชน์ ดังนั้นเพื่อตอบว่าการส่งเสริมการเกษตรไร้ประโยชน์คืออะไร คำตอบ คือ การส่งเสริมการเกษตรที่ก่อให้เกิดอันตรายและไม่สามารถการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นได้

จากคำตอบที่ได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งที่สำคัญของการส่งเสริมการเกษตรว่าต้องเปลี่ยนแปลงเกษตรกรไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น “ทำอย่างไรเกษตรกรถึงเปลี่ยนแปลง” เป็นคำถามที่นำไปสู่การค้นหาวิธีการสร้างแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันการใช้เครื่องมือที่ทรงพลังนี้อย่างไร้ประโยชน์ และหลีกเลี่ยงความล้มเหลวจากการส่งเสริมการเกษตรที่ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ ซึ่งการในเปลี่ยนแปลงเกษตรกรให้มีพฤติกรรมที่นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นที่ได้ จำเป็นต้องอาศัยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์มาใช้สร้างความเข้าใจ ซึ่งในครั้งนี้ขอยกทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior : TPB) ที่ได้รับการพัฒนามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 โดยเป็นทฤษฎีจิตวิทยาสังคมที่ถูกพัฒนาจากทฤษฎีการกระทำตามหลักเหตุผล (The Theory of Reasoned Action : TRA) มาอธิบายให้เห็นถึงแนวทางส่งเสริมการเกษตรที่สามารถเปลี่ยนแปลงเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดย Ajzen (1991) อธิบายว่า ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนสามารถทำนายความตั้งใจที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมมี 3 ประการ คือ ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม บรรทัดฐานส่วนบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรม และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง แสดงดังภาพที่ 1

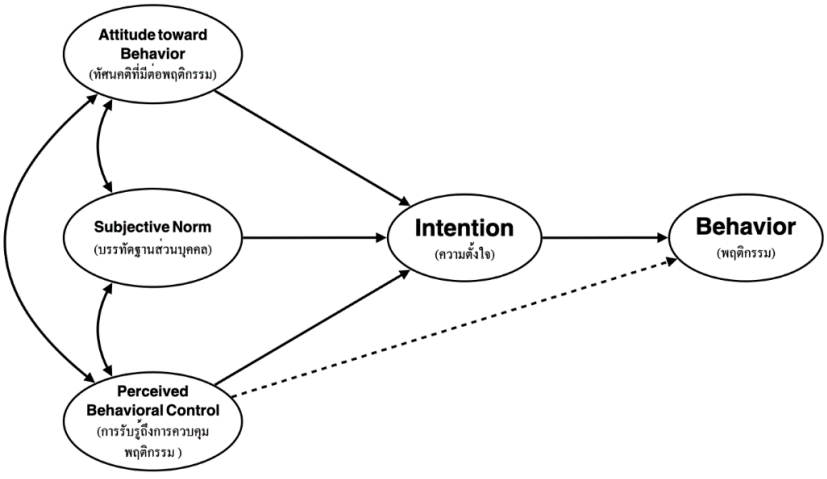

Figure 1 Planned Behavior Theory

From : Ajzen, (1991)

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรม (Behavior) ของมนุษย์ได้รับอิทธิพลมาจากความตั้งใจ (Intention) ที่นำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีสติในการแสดงพฤติกรรม หรือ การปฏิบัตินั้น ๆ ออกมา และในบางครั้งการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์โดยไม่มาจากความตั้งใจ แต่มาจากอิทธิพลของการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองในการแสดงพฤติกรรม หรือการปฏิบัตินั้น ๆ ออกมาได้เช่นกัน ดังนั้นในการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงสามารถอธิบายได้ตามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรม 3 ประการ ได้ดังนี้

1. ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม (Attitude toward Behavior) เกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับผลที่อาจจะตามมาจากพฤติกรรม (Behavioral Beliefs) เป็นความเชื่อที่ส่งผลต่อความรู้สึกเชิงบวก หรือ เชิงลบของพฤติกรรม โดยการประเมินของบุคคลที่มีต่อภาพรวมของพฤติกรรม ซึ่งมนุษย์เชื่อว่า หากกระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลลัพธ์ทางบวก จะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมนั้น ในทางกลับกัน หากกระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลลัพธ์ทางลบ จะทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมนั้น ทั้งนี้เมื่อบุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมนั้น จะส่งผลให้บุคคลนั้นมีความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น (Behavioral Intention) ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงต้องทำให้เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อความรู้และทักษะที่นักส่งเสริมการเกษตรกำลังถ่ายทอดเพื่อเปลี่ยนแปลงเกษตรกร ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้และทักษะในการปฏิบัติทางการเกษตรที่นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

2. บรรทัดฐานส่วนบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรม (Subjective Norm) เกิดจากความเชื่อของบุคคลในเชิงบรรทัดฐานทางสังคม (Normative Beliefs) เป็นความเชื่อที่มาจากการได้เห็น หรือ การได้รับข้อมูลจากบุคคลในสังคม ที่ส่งผลให้บุคคลนั้นมีความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรม ตามพฤติกรรมหรือคำบอกเล่าจากบุคคลในสังคมนั้น โดยมนุษย์มีความเชื่อและการรับรู้ว่า หากบุคคลใดที่มีความสำคัญต่อตนเอง เมื่อบุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมใดขึ้น จะมีแนวโน้มที่ส่งผลให้เกิดการคล้อยตามและกระทำพฤติกรรมนั้นตามด้วย ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จะต้องสร้างผู้นำเกษตรกรและนักส่งเสริมการเกษตรที่ได้รับความเคารพนับถือ ได้รับความไว้วางใจ และมีความสำคัญต่อเกษตรกรในชุมชน เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อความตั้งใจของเกษตรกร ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรเกิดการคล้อยตาม และปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้นำเกษตรกร และนักส่งเสริมการเกษตรกำลังชี้นำเกษตรกรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติทางการเกษตรที่นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3. การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (Perceived Behavioral Control) เกิดจากความเชื่อของบุคคลที่มีต่อปัจจัยที่อาจส่งเสริมหรือขัดขวางต่อการแสดงพฤติกรรมนั้น (Control Beliefs) โดยการรับรู้ของบุคคลถึงความง่าย หรือ ความยากในการแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์นั้น โดยมนุษย์เชื่อว่าตนเองสามารถแสดงพฤติกรรมนั้นได้ในทิศทางที่เหมาะสม จากการพิจารณาความพร้อมของปัจจัยภายในบุคคลที่เอื้ออำนวยต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมนั้น หากปัจจัยภายในบุคคลมีความพร้อมจะส่งผลให้บุคคลนั้นมีความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น ในทางกลับกันหากปัจจัยภายในบุคคลไม่เอื้ออำนวย บุคคลนั้นจะไม่มีความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จะต้องสร้างความมั่นใจให้กับ

เกษตรกร โดยนักส่งเสริมการเกษตรต้องเอื้ออำนวยให้เกษตรกรมีความพร้อม และเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการปฏิบัติทางการเกษตรที่นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

ข้อค้นพบที่สำคัญของการส่งเสริมการเกษตรที่มีคุณค่าและเกิดประโยชน์ ต้องสามารถเปลี่ยนแปลงเกษตรกรไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ โดยการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรทำได้โดยการสร้างทัศนคติที่ดี การสร้างผู้นำที่ดี และการสร้างความมั่นใจ เพื่อทำให้การส่งเสริมการเกษตรเกิดประสิทธิภาพสูงสุดขึ้น

การค้นหาคำตอบด้วยญาณวิทยา (Epistemology): เพื่อเข้าใจแนวทางการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่

ญาณวิทยา หรือ ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) หมายถึง เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ของมนุษย์ หรือวิธีการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ผ่านการถกเถียงด้วยการตั้งคำถามสำคัญเชิงปรัชญาเพื่อสร้างเหตุผลเข้าถึงความจริง และคำถามสำคัญต่อเนื่องมาจากการได้รับคำตอบของอภิปรัชญา คือ เมื่อรู้ว่าการส่งเสริมการเกษตรมีพลังในการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ แล้ว “เราจะใช้พลังของการส่งเสริมการเกษตรสร้างการพัฒนาการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ได้อย่างไร” เริ่มต้นด้วยมุมมองว่าในยุคชีวิตวิถีใหม่กำลังทำให้การส่งเสริมการเกษตรเผชิญกับความท้าทายใด เพื่อทำความเข้าใจถึงแนวทางการใช้พลังในการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรได้อย่างเหมาะสมกับยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยจากกการศึกษางานเขียนของ Simpson and Burpee, (2014 : 3) และ Argyo, (2021) พบว่า ความท้าทายที่สำคัญของการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ คือ การปรับวิถีชีวิตของเกษตรกรให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การปรับวิถีชีวิตของเกษตรกรให้มีความสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ โดยความท้าทายที่สำคัญในยุคชีวิตวิถีใหม่ทางด้านเศรษฐกิจมาจากผลกระทบมาจากการระบาดของโรค Covid-19 วิษณุ อรรถวานิช (2564) รายงานว่า ผลกระทบจากการระบาดของโรค Covid-19 ทำให้เกือบ 80% ของครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้ลดลง โดยภาครัฐมีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรแบบให้เปล่าเฉลี่ยครัวเรือนละ 17,000 บาท/ปี สอดคล้องกับ Attavanich et al. (2019) และ Chantarat et al. (2019) ค้นพบว่าการช่วยเหลือดังกล่าวทำให้เกษตรกรลดแรงจูงในในการปรับตัว และเพิ่มความเสี่ยงในการผลิตทางการเกษตร นอกจากนั้นภาคเกษตรไทยกำลังประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานและกว่าครึ่งของครัวเรือนเกษตรเป็นแรงงานสูงวัย อย่างไรก็ตามการระบาดของโรค Covid-19 ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนที่สำคัญ โดยเกษตรกรหันมาใช้ “นวัตกรรม” ในการผลิตทางการเกษตรมากขึ้น Heike and Wolfram (2018) กล่าวถึง การใช้นวัตกรรมในการทำเกษตรแม่นยำสูง ที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นจากภาคสนาม และข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้อง มาใช้สนับสนุนการจัดการฟาร์มเพื่อการเพิ่มผลตอบแทนจากการควบคุมปัจจัยการผลิตให้เหมาะสม

ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ผู้นำในทุกระดับและนักส่งเสริมการเกษตรต้องมุ่งเน้นที่การลดความยากจนโดย 1) การสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการสร้างความมั่นคงทางอาหาร โดยการสร้างแหล่งรายได้เพิ่มเติม 2) การเสริมสร้าง

ความยืดหยุ่นของเศรษฐกิจระดับครัวเรือน และ 3) การพัฒนาเกษตรกรเป็นผู้ประกอบการเกษตร และการพัฒนากลุ่มธุรกิจเกษตรให้เป็นเครือข่ายธุรกิจเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีและมีความมั่นใจว่าพวกเขาสามารถเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคชีวิตวิถีใหม่ได้ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรเข้ามาทดแทนแรงงานในภาคการเกษตร สอดคล้องกับ Attavanich et al. (2019: 9) การเกษตรของไทยต้องมีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างโดยการเพิ่มการใช้เครื่องจักรและการลดการใช้แรงงาน นอกจากนั้น ในยุคชีวิตวิถีใหม่ที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น เกษตรกรจำเป็นต้องปรับตัวในการนำประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการเกษตร อาทิ การใช้แอปพลิเคชั่น Agri-map เพื่อช่วยในการตัดสินใจวางแผนการผลิต การหาแพลตฟอร์มการจัดหาปัจจัยการผลิตที่ต้นทุนต่ำ การใช้แอปพลิเคชั่นต่างๆ ในการทำการเกษตรแบบแม่นยำ การสร้าง QR code เพื่อการตรวจสอบย้อนกลับผลผลิตสินค้าเกษตร ตลอดจนการหาแพลตฟอร์มในการตลาดและการขายผลผลิตทางการเกษตรทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ นอกจากนั้น เกษตรกรควรแสดงตนว่าเป็นเกษตรกรในทะเบียนเกษตรกร ของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อประโยชน์ต่อภาครัฐในการรวบรวมข้อมูลปริมาณผลผลิตทางการเกษตร เพื่อวางแผนการส่งออก สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและประเทศ อีกทั้งควรเข้าร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของภาครัฐตามโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางการผลิตของตนเอง อาทิ โรงเรียนเกษตรกร ศูนย์การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นต้น ตลอดจนเข้าถึงแหล่งความรู้ต่างๆ บนโลกออนไลน์ทั้งในเว็ปไซต์ และแอปพลิเคชั่นต่างๆ ที่หลายภาคส่วนได้จัดทำไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้แก่เกษตรกร

2. การปรับวิถีชีวิตของเกษตรกรให้มีความสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม

โดยความท้าทายที่สำคัญในยุคชีวิตวิถีใหม่ทางด้านสังคม วิษณุ อรรถวานิช (2564) พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และคนรุ่นใหม่ไม่เห็นคุณค่าในอาชีพเกษตรกรรมเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมและสร้างการเห็นคุณค่าของการสืบทอดอาชีพการเกษตร ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านสังคม 1) ผู้นำในทุกระดับและนักส่งเสริมการเกษตรต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ 2) การสร้างความมั่นใจให้เกษตรกรทุกคนในประเทศได้รับสิทธิในเข้าถึงการให้บริการขั้นพื้นฐานด้านต่าง ๆ และได้รับบริการในการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างเท่าเทียมกัน 3) สร้างทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมว่าเป็นอาชีพที่ได้รับการยอมรับในหมู่คนรุ่นใหม่และทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ 4) ควบคู่กับการส่งเสริมศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีความสามารถในการทำการเกษตรอย่างแท้จริง 5) รวมถึงการลดผลกระทบจากการระบาดของโรค Covid-19 ส่งผลทำให้การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนเกษตรกร หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร ที่ต้องมีการรักษาระยะห่างทางสังคมเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของไวรัส ดังนั้นจำเป็นต้องสร้าง

มุมมองใหม่โดยเฉพาะข้อมูลที่ทันสมัยด้านการเกษตร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์และอาหารที่มีระบบมากขึ้น เพราะมีช่องทางเสมือนจริงสำหรับการปฏิสัมพันธ์และการตลาดหลากหลายช่องทาง ด้วยการสร้างช่องทางการปฏิสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายทางสังคม โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายทางสังคมที่มีความต่อเนื่อง รวดเร็ว ทันเวลา และประหยัด

ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง นอกจากนั้น ในเรื่องของ 6) การรวมกลุ่มและการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรยังคงประสบปัญหาอยู่ตลอดเวลา โดยการรวมกลุ่มของเกษตรกรเป็นองค์กรที่ไม่เข้มแข็ง จัดตั้งขึ้นเฉพาะกลุ่มบุคคลไม่ได้เป็นพลังจากสมาชิกทุกคน หรือบางกลุ่มรวมตัวกันได้อย่างเข็มแข็งแต่ก็ขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการโดยเฉพาะการประกอบการธุรกิจทางการเกษตร ตลอดจนขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินการของกลุ่มหรือการพัฒนากลุ่มให้สามารถแข่งขันเชิงธุรกิจได้ ดังนั้นในการส่งเสริมและพัฒนาการรวมกลุ่มของเกษตรกร 7) ควรพัฒนาผู้นำเกษตรกรให้มีความรู้และความสามารถในการประกอบธุรกิจทางการเกษตร เพื่อเป็นผู้นำในการนำพาสมาชิกกลุ่มให้ประสบความสำเร็จตามไปด้วย และ 8) ควรส่งเสริมการหาพันธมิตรเครือข่ายทางการเกษตร เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเกษตรกรได้มีช่องทางการตลาดมากขึ้น ช่องทางในการซื้อปัจจัยการผลิตราคาต่ำ ตลอดจนเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่สมาชิกเกษตรกรในเครือข่าย ยิ่งไปกว่านั้น ภาครัฐควรสนับสนุนแหล่งดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้เกษตรกรได้เกิดการรวมกลุ่ม สร้างสังคมในการประกอบการทางการเกษตรและแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้ เงื่อนไขของสินเชื่อควรเป็นสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ และเน้นการปล่อยสินเชื่อให้กับเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง หรือมีศักยภาพความพร้อมในการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อนำเงินทุนไปประกอบการเพื่อสร้างความเข็มแข็งให้แก่กลุ่มต่อไป

3. การปรับวิถีชีวิตของเกษตรกรให้มีความสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม โดยความท้าทายที่สำคัญในยุคชีวิตวิถีใหม่ทางด้านสิ่งแวดล้อม Simpson and Burpee, (2014 : 4) พบว่า การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลก การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบปริมาณน้ำฝน และการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล ส่งผลกระทบต่อชุมชนเกษตรและชีวภาพทางการเกษตรอย่างมากในยุคชีวิตวิถีใหม่ ทั้งนี้จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วิษณุ อรรถวานิช (2564) รายงานว่า ได้สร้างความเสียหายในภาคการเกษตรไทย มูลค่า 0.609 - 2.850 ล้านล้านบาท และทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทานจึงได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน

ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม ผู้นำในทุกระดับและนักส่งเสริมการเกษตรต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้างความร่วมมือในระดับโลกในการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และแนวทางปฏิบัติทางการเกษตรเชิงอนุรักษ์ โดย Simpson and Burpee, (2014 : 4) ได้เน้นย้ำว่าในการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ จำเป็นต้องใช้มุมมองที่เหมาะสมเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภายใต้บริบทของโลกปัจจุบัน โดยแนวคิดของการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ต้องไม่เพียงแค่การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิภูมิอากาศแค่ในระดับพื้นที่เท่านั้น แต่ต้องสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิภูมิอากาศไปจนถึงระดับโลกได้ด้วย ซึ่งต้องเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศเป็นกระบวนการที่มีซับซ้อนสูงและต่อเนื่องกันทั่วทั้งโลก รวมถึงการปลูกฝังทัศนคติเชิงอนุรักษ์ ตามหลักการ 3R คือ 1) การลดการใช้ (Reduce) โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่สูญเปล่า ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย และลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เกินที่จำเป็น 2) การใช้ซ้ำ (Reuse) โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาจัดการกระบวนการนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างประโยชน์อย่างรู้คุณค่า และการใช้ซ้ำที่เน้นการซ่อมแซม การบำรุงรักษา

และการดัดแปลงเพื่อลดการใช้ทรัพยากรใหม่ และ 3) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาจัดการกระบวนการแปรรูปวัสดุต่าง ๆ ที่ถูกใช้งานแล้ว เช่น กระดาษ พลาสติก เหล็ก ทองแดง อะลูมิเนียม เป็นต้น ให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกครั้ง เพื่อลดปริมาณขยะและลดมลพิษที่เกิดกับสิ่งแวดล้อม เมื่อนำหลักการ 3R มาใช้เป็นกรอบการสร้างทัศนคติในปฏิบัติทางการเกษตรเชิงอนุรักษ์ จะทำให้เกิดการสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรรุ่นต่อไปว่าทรัพยากรการเกษตรในอนาคตยังมีเพียงพอต่อการใช้งานและการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนั้น ในการแก้ไขปัญหาเรื่องแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ภาครัฐควรปรับปรุงระบบชลประทานเดิมที่มีอยู่แล้วให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นา พัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติที่ตื้นเขินให้สามารถใช้งานได้ ตลอดจนส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชใช้น้ำน้อย เช่น การปลูกพืชตระกูลถั่ว ข้าวโพด ทดแทนนาปรัง เพื่อลดการใช้น้ำหรือใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การปรับวิถีชีวิตของเกษตรกรให้มีความสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยความท้าทายที่สำคัญในยุคชีวิตวิถีใหม่ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ Verónica and Francisco (2020) ระบุว่า การทำการเกษตรแบบดั้งเดิมที่ขึ้นอยู่กับระบบนิเวศและธรรมชาติเป็นหลัก ไม่สามารถสร้างผลลัพธ์การทำการเกษตรที่ยั่งยืนได้ จำเป็นต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำการเกษตรเพื่อสามารถควบคุมและตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรในกระบวนการผลิตทางการเกษตรได้อย่างแม่นยำจึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายในการเกษตรที่ยั่งยืนได้ และสรุปจาก วรพรรณ เรืองผกา (2550) พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศได้สร้างความเปลี่ยนแปลงต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์อย่างมาก รวมถึงการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งทำให้กิจกรรมในการส่งเสริมการเกษตร เช่น การติดต่อสื่อสาร การกระจายข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล การค้นหาข้อมูล และการถ่ายทอดความรู้มีความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้นำในทุกระดับและนักส่งเสริมการเกษตรต้องมุ่งเน้นการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เพื่อสร้างประสิทธิภาพที่แตกต่างไปจากเดิมที่สามารถตอบสนองต่อการปรับตัวของเกษตรกรในยุคชีวิตวิถีใหม่ ให้มีความรู้และทักษะในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการปัญหาในการทำการเกษตรได้อย่างแม่นยำและยั่งยืน Ravi (2017) พบว่า เกษตรกรสมัยใหม่มีความสนใจในเรื่องการทำการเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) ที่นำนวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารสมัยใหม่มาทำงานร่วมกัน เช่น การนำอุปกรณ์วัดความแม่นยำ (Precision equipment) อินเทอร์เน็ต (Internet of Things) อุปกรณ์ตรวจจับ (Sensors) ตัวกระตุ้นให้ทำงาน (Actuators) ระบบกำหนดตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ (Geo-Positioning systems: GPS) ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) อากาศยานไร้คนขับ (UAV, Drones) และหุ่นยนต์ (Robot) ฯลฯ มาใช้เพิ่มศักยภาพการทำการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ และทำให้มีความประหยัดในการใช้ทรัพยากรได้มากขึ้น ซึ่งตอบโจทย์การทำการเกษตรที่ยั่งยืนได้มากยิ่งขึ้น

ข้อค้นพบที่สำคัญของการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ ต้องสามารถปรับวิถีชีวิตของเกษตรกรให้รับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุนการส่งเสริมการเกษตรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรปัจจุบันให้ดีขึ้น และต้องไม่ลดคุณภาพชีวิตของเกษตรในอนาคตอันไกลด้วย

การค้นหาคำตอบด้วยสัจพจน์ (Axiology): เพื่อพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญต่อการสร้างคุณค่า

สัจพจน์ หมายถึง ความมีคุณค่าที่เป็นไปได้ เป็นการศึกษาเกณฑ์มารตราฐานของคุณค่า ผ่านการถกเถียงด้วยการตั้งคำถามสำคัญเชิงปรัชญาเพื่อตรวจสอบคุณค่าของความรู้ เปรียบเสมือนการการถกเถียงเพื่อตอบคำถามเชิงปรัชญาที่เดินทางมาถึงบทสรุปว่า “อะไรเป็นคุณค่าที่สำคัญซึ่งเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่” จึงพบว่า คุณค่าของความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ที่มีความเป็นไปได้ คือ การเปลี่ยนจากนามธรรมไปสู่รูปธรรมจากการศึกษาข้อมูล ประสบการณ์ และแนวทางที่ถูกต้องจากนักวิชาการหลายท่าน เพื่อสร้างบทสรุปที่แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบที่มีคุณค่าต่อแนวทางการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ที่น่าจะเป็นไปได้อย่างแท้จริง แสดงดังภาพที่ 2

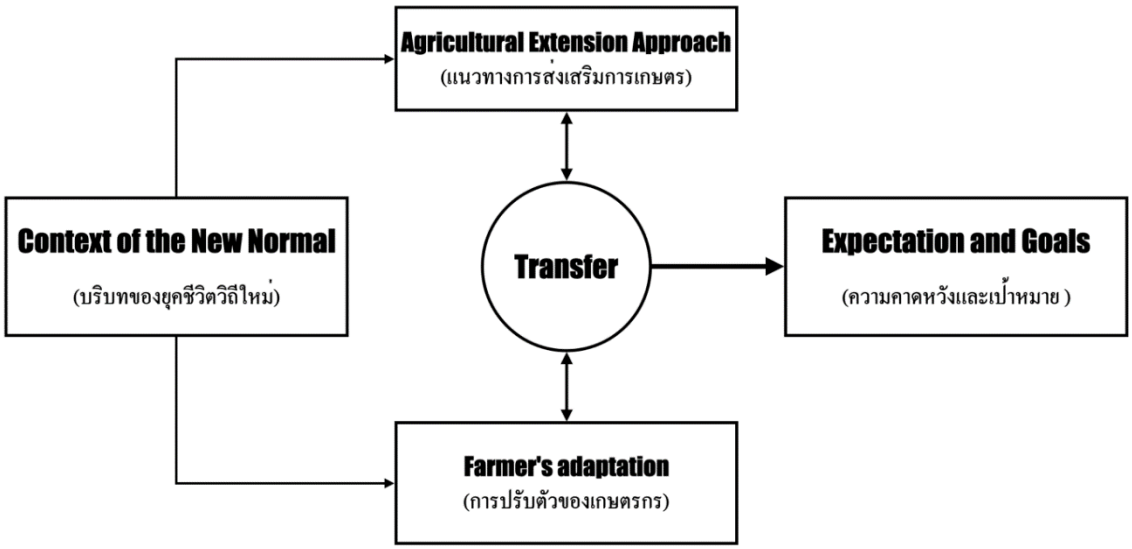

Figure 2 Agricultural Extension in the New Normal

จากภาพที่ 2 แสดงแนวทางการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่อย่างมีคุณค่า ซึ่งประกอบไปด้วย

บริบทของยุคชีวิตวิถีใหม่ (Context of the New Normal) 1) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ลดลง การขาดแคลนแรงงาน และแรงงานภาคเกษตรสูงวัย 2) ด้านสังคม ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำ และคนรุ่นใหม่ไม่ยอมรับในอาชีพเกษตร 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของโลกและทรัพยากรธรรมชาติ และ 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการทรัพยากรในการผลิตทางการเกษตรได้อย่างแม่นยำ

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ (Agricultural Extension Approach in the New Normal) โดยการสร้างทัศนคติที่ดี การสร้างผู้นำที่ดี และการสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคการเกษตร ให้มีความสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรในยุคชีวิตวิถีใหม่ได้

การปรับตัวของเกษตรกรในยุคชีวิตวิถีใหม่ (Farmer's adaptation to the New Normal) โดยการเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศ

เพื่อเปลี่ยนแปลงเกษตรกรให้บรรลุ **ความคาดหวังและเป้าหมาย (Expectation and Goals)** ความสำเร็จของการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ลดความยากจน การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการสร้างความมั่นคงทางอาหาร 2) ด้านสังคม ได้แก่ การลดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างคุณค่าให้กับอาชีพการเกษตรโดยเฉพาะในหมู่คนรุ่นใหม่ และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสร้างความร่วมมือในระดับโลก และการปลูกฝังทัศนคติเชิงอนุรักษ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำเกษตรให้กับเกษตรรุ่นต่อไปในอนาคตได้ และ 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพที่นำไปสู่การทำเกษตรอย่างยั่งยืนได้

บทสรุป

แนวทางส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ คือ การเสริมสร้างทัศนคติที่ดี การสร้างผู้นำที่ดี และการสร้างความมั่นใจในการปรับวิถีชีวิตของเกษตรกรให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศได้ โดยเป้าหมายของการส่งเสริมการเกษตรในยุคชีวิตวิถีใหม่ต้องสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรปัจจุบันให้ดีขึ้น แต่ต้องไม่ลดศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรรุ่นต่อไปด้วยเช่นกัน ดังนั้นการปรับวิถีชีวิตของเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้อย่างสมบูรณ์จึงเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรที่นำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการปรับตัวในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสมกับบริบทในยุคชีวิตวิถีใหม่ได้

เอกสารอ้างอิง

วรพรรณ เรืองผกา. (2550). ไอทีกับการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เท็กซ์ แอน เจอร์นัส พับลิเคชั่น.

วิษณุ อรรถวานิช. (2564). เกษตรกรต้องปรับตัวอย่างไรในยุค New Normal [PowerPoint slides]. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. https://esd.kps.ku.ac.th/kuk-conference /docs_general/3_spec_oral.pdf

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. Journal of Organizational Behavior & Human Decision Processes, 50 (2). 179-212.

Anne Bruce, Lori Rietze, and Angela Lim. (2014). Understanding Philosophy in a Nurse's World: What, Where and Why? Nursing and Health, 2 (3). 65-71.

Argyo Demartoto. (2021). New normal and health protocol implementation in the farmers. E3S Web of Conferences 316, 02013 (2021)). 1-6.

Attavanich, W., Chantarat, S., Chenphuengpawn, J., Mahasuweerachai, P., & Thampanishvong, K. (2019) Farms, Farmers and Farming: a Perspective through Data and Behavioral Insights. BOT Symposium Discussion Paper.

Axinn, G. H. (1988). Guide on Alternative Extension Approaches: Agricultural Education and Extension Service. Human Resources Institutions and Agrarian Division. Rome. FAO.

Brent M. Simpson and C. Gaye Burpee. (2014). ADAPTATION UNDER THE "NEW NORMAL" OF CLIMATE CHANGE: THE FUTURE OF AGRICULTURAL EXTENSION AND ADVISORY SERVICES. MEAS Discussion Paper 3 January 2014.

Chantarat S., A. Lamsam and C. Rittinon. (2019) Farmers' financial attitude, behavior and the roles of behavioral bias. Forthcoming PIER Discussion Paper. No 122. Form: https://www.pier.or.th/files/dp/pier_dp_122.pdf

Heike Bach and Wolfram Mauser. (2018). Sustainable Agriculture and Smart Farming: Department of Geography, University of Munich LMU, Munich, Germany, Pp 261-269.

Leagans, J. P. (1961). Extension Education for Community Development. In: Kamath, M. G. (Ed). Extension Education in Community Development. India. Glasgow Printing Co. Pp 1–26.

Michaud, N. (2015). Why Philosophy is Important for Administrations in Education. Journal of Inquiry and Action in Education, 6 (3). 74-86.

Ravi Gorli. (2017). Future of Smart Farming with Internet of Things. Journal of Agriculture and Water Works Engineering. Department of Computer Science & Engineering, GIT, GITAM, Pp 1-12.

Verónica Saiz-Rubio and Francisco Rovira-Más. (2020). From Smart Farming towards Agriculture 5.0: A Review on Crop Data Management: Agronomy. Agricultural Robotics Laboratory (ARL), Universitat Politècnica de València, Camino de Vera, Pp 1-21.

Webb, L. D., Metha, A., & Jordan, K. F. (1992). Foundations of American education. Merrill.